

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/po-1991/24092,Sudecki-Oddzial-I-Strazy-Granicznej.html>
2024-07-16, 20:29

Sudecki Oddział Straży Granicznej

Straż Graniczna III Rzeczypospolitej Polskiej została powołana przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 12 października 1990 roku. Nazwa formacji granicznej nawiązywała do tradycji okresu międzywojennego. Samo powołanie Straży Granicznej przez Parlament nie oznaczało automatycznego jej powstania i funkcjonowania. Realizacja tego zadania była dość trudna i bardzo złożona. Dlatego właśnie ponad pół roku równolegle funkcjonowały dwie instytucje: rozformowywane Wojska Ochrony Pogranicza i tworząca się Straż Graniczna. Organizowaniem Straży Granicznej zajął się wyznaczony przez ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych zespół wspomagany przez żołnierzy zawodowych Wojsk Ochrony Pogranicza. Owoce działania wyżej wymienionych grup było rozformowanie Wojsk Ochrony Pogranicza z dniem 15 maja 1991 roku i przejęcie z dniem 16 maja 1991 roku ochrony granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej i kontroli ruchu granicznego przez Straż Graniczną.

Sudecki Oddział Straży Granicznej w Kłodzku utworzono z dniem 16 maja 1991 roku według etatu nr 44/08 o stanie osobowym 656 funkcjonariuszy i 50 pracowników urzędów państwowych. Sudecki Oddział Straży Granicznej w Kłodzku przejął ochronę granicy państwowej po rozformowaniu Sudeckiej Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza i jest kontynuatorem tradycji tej jednostki. Początki funkcjonowania oddziału nie były łatwe, a wynikało to z konieczności budowania nowych struktur kadrowych i organizacyjnych oraz wyposażania funkcjonariuszy w nowoczesny sprzęt. Struktury te miały działać w nowych realiach zmienionej Europy, a także zmuszone były dostosować się do wymagań, które zostały przed nimi postawione.

W momencie powoływania do życia w 1991 roku Straży Granicznej w skład Sudeckiego Oddziału wchodziło 20 strażnic i Granicznych Placówek Kontrolnych.

Na czele oddziału stanął Komendant, który miał jednego zastępcę (drugi zastępca został dodany zarządzeniem Nr 048 KGSG z dnia 16.11.1993 roku), ponadto w oddziale powołano następujące komórki organizacyjne w komendzie oddziału:

- Wydział Ochrony Granicy Państwowej
- Wydział Kontroli Ruchu Granicznego
- Wydział Dochodzeniowo – Śledczy
- Wydział Łączności i Informatyki

- Wydział Techniki i Zaopatrzenia
- Wydział Finansów
- Wydział Kadr i Szkolenia
- Wydział Prezydialny
- Starszy Radca Prawny

W skład oddziału wchodziły także: strażnice, graniczne placówki kontrolne i strażnice odwodowe. Granicę w rejonie służbowej odpowiedzialności Sudeckiego Oddziału SG ochraniały strażnice znajdujące się w: Golińsku, Łomnicy, Bartnicy, Radkowie, Cermnej, Kotle, Zieleńcu, Lasówce, Lesicy, Boboszowie, Międzygórzu, Stroniu Śląskim, Łądku Zdroju, Złotym Stoku, Gościcach i Jasienicy Górnej. GPK usytuowane były w:

- Tłumaczowie - drogowe
- Golińsku – drogowe i kolejowe w Mieroszowie
- Kudowie Słone - drogowe
- Międzylesiu, któremu podlegało przejście drogowe Boboszków - Dolni Lipka oraz kolejowe
- Międzylesie - Lichkov
- we Wrocławiu - Strachowicach - lotnicze

W związku z ciągłym wzrostem ruchu granicznego zaszła konieczność otwarcia kolejnych przejść, celem ułatwienia przepływu ludzi i towarów. Dlatego już w sierpniu 1993 roku utworzono dwie nowe Graniczne Placówki Kontrolne w Tłumaczowie i Golińsku, obsługujące przejścia drogowe:

- Tłumaczów - Otovice
- Golińsk - Starostin

W 1996 roku powołano kolejną Graniczną Placówkę Kontrolną w Paczkowie, która zapewniała kontrolę na przejściu Paczków – Bily Potok.

Kolejne zmiany organizacyjne nastąpiły w 1998 roku, kiedy na bazie Wydziału Nadzoru i Kontroli powstały dwie nowe komórki organizacyjne, były to: Samodzielna Sekcja Skarg Prośb i Wniosków, która rok później została przemianowana na Samodzielną Sekcję Nadzoru i Kontroli oraz Biuro Spraw Wewnętrznych, komórka wydzielona z Sudeckiego Oddziału SG i podporządkowana Komendzie Głównej SG w Warszawie.

W 1999 roku Polska wstąpiła do NATO i fakt ten miał niewątpliwie wpływ na działalność Straży Granicznej. Jednym z wymogów przystąpienia Polski do NATO było właściwe zapewnienie ochrony informacji niejawnych oraz ochrony obiektów ważnych dla obronności państwa. W związku z tymi wymogami została uchwalona ustawa określająca zasady

ochrony informacji niejawnych oraz kto tym zasadom podlega. Odzwierciedleniem tego było powołanie nowej komórki organizacyjnej w Sudeckim Oddziale SG: Wydziału Ochrony Informacji Niejawnych, która zajmuje się ochroną informacji niejawnych oraz fizyczną ochroną obiektów oddziału.

Realizując zadania wynikające ze strategii przekształceń rozpoczęto ograniczanie ilości strażnic podległych Sudeckiemu Oddziałowi SG. W latach 1999 - 2003 rozwiązano następujące strażnice:

- w Łomnicy – odcinek przejęła strażnica w Bartnicy
- w Kotle – odcinek przejęła GPK w Kudowie Zdroju
- w Cermnej – odcinek przejęła strażnica w Radkowie
- w Radkowie – odcinek przejęła GPK w Kudowie Zdroju
- w Golińsku – odcinek przejęła GPK w Golińsku

W grudniu 2001 roku ukazało się rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji określające nowy terytorialny zasięg służbowej odpowiedzialności Oddziałów SG w związku z nowym terytorialnym podziałem administracyjnym kraju. Na podstawie rozporządzenia, zgodnie z zarządzeniem Komendanta Głównego SG, do Śląskiego Oddziału SG przekazano z SOSG strażnice w Gościcach i w Jasienicy Górnej oraz GPK w Paczkowie. Powyższe spowodowało zmniejszenie długości granicy państwowej ochranianej przez Sudecki Oddział Straży Granicznej do wielkości 231,3 km.

W 2000 roku rozpoczęła się reorganizacja struktur Straży Granicznej związana z przygotowaniem Polski do wstąpienia do Unii Europejskiej i przystąpieniem do Traktatu z Schengen. Podczas restrukturyzacji wprowadzono bardzo istotną zmianę: kompleksową ochronę granicy już na najniższym szczeblu organizacyjnym tj. strażnica i graniczna placówka kontrolna. Wprowadzona całościowa ochrona granicy zniósła podział na graniczne jednostki organizacyjne ochraniające tylko tzw. „zieloną granicę” i prowadzące tylko kontrole ruchu granicznego. Powyższe uprościło reagowanie na występujące zagrożenia poprzez możliwość natychmiastowego przesunięcia każdego funkcjonariusza z przejścia granicznego na zieloną granicę i odwrotnie, w ramach tej samej jednostki.

W 2003 roku nastąpiło znoszenie kolejnych placówek;

- w Boboszowie – odcinek przejęła GPK w Międzylesiu
- w Lesicy – odcinek przejęła GPK w Międzylesiu
- w Lasówce – odcinek przejęła strażnica w Zieleńcu
- w Stroniu Śląskim – odcinek przejęła strażnica w Łądku Zdroju

Pod koniec 2003 roku powołano w komendzie Sudeckiego Oddziału Straży Granicznej Zespół Audytu Wewnętrznego. Zakończyło to pierwszy etap przystosowywania Sudeckiego

Oddziału Straży Granicznej do wymagań stawianych przez Unię Europejską.

W 2005 roku, w związku ze zmianą charakteru przestępczości granicznej oraz realizacją nowych zadań stawianych przed Strażą Graniczną powołano w strukturach Straży Granicznej specjalną komórkę analityczną - Samodzielną Sekcję Analizy Ryzyka. Do jej głównych zadań należy określanie głównych kierunków zagrożeń przestępczością graniczną. Tym samym zarządzeniem zlikwidowano kompanię odwodową, a w to miejsce utworzono pluton odwodowy – specjalny. Realizując zadania wynikające z „Programu działań Straży Granicznej niezbędnego do wykonania koncepcji systemu ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego dostosowanego do standardów Układu z Schengen z dnia 14.06.1985” i „Porozumienia wykonawczego z dnia 19.06.1990 roku o realizacji układu dotyczącego stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach” przystąpiono do kolejnego etapu restrukturyzacji Straży Granicznej, w tym Sudeckiego Oddziału Straży Granicznej. Zarządzeniem Nr 53 KGSG z dnia 26.09.2006 roku zlikwidowano strażnicę w Międzygórze, a na początku 2007 roku rozwiązano placówki w Tłumaczowie i Złotym Stoku oraz powołano do życia Grupę Kontaktową przy placówce w Kudowie Zdroju. Ponadto w tym samym czasie w komendzie Sudeckiego Oddziału Straży Granicznej utworzono nową komórkę organizacyjną Wydział do Spraw Cudzoziemców.

W nocy z 21 na 22 grudnia 2007 roku Polska przystąpiła do państw zrzeszonych w Układzie z Schengen. W dalszym ciągu realizowano zadania wynikające z przyjętych planów. Na początku 2008 roku rozwiązano placówki w Dusznikach Zdroju i Bartnicy, a później w Łądku Zdroju, natomiast placówkę w Golińsku przemianowano na placówkę Straży Granicznej w Wałbrzychu.

Zgodnie z wdrożoną w życie „Koncepcją funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009 – 2015” kontynuowano reorganizację struktur Straży Granicznej, w tym Sudeckiego Oddziału SG. Zgodnie z tą koncepcją, z dniem 30 czerwca 2009 roku, zniesiono PSG w Międzylesiu i z dniem 1 lipca powołano do życia PSG w Kłodzku. Z dniem 1.09.2009 roku przyjęto z Łużyckiego Oddziału SG do struktury organizacyjnej Sudeckiego Oddziału SG placówkę SG w Jeleniej Górze. Tym samym zwiększyła się długość odcinka granicy ochraniana przez Sudecki Oddział SG i wynosiła ona 328,04 km. Z dniem 10.12.2009 roku powołano Grupę Zamiejscową w Legnicy podlegającą pod PSG w Jeleniej Górze. Z dniem 01.01.2010 roku, zgodnie z decyzją Komendanta Głównego SG, do Sudeckiego Oddziału SG włączono placówkę SG w Lubaniu, co zwiększyło ponownie długość ochranianego odcinka granicy państwowej do 369,58 km.

Następne zmiany organizacyjne nastąpiły w miesiącu maju i czerwcu 2010 roku: z dniem 1 maja 2010 roku zniesiono PSG w Kudowie Zdroju i odcinek granicy ochraniany przez tą placówkę został przejęty przez PSG w Kłodzku, a w miejsce Grupy Wspólnej Placówki z dniem 01.06.2010 roku powołano Punkt Kontaktowy włączony w struktury Wydziału Granicznego. Ostatnią zmianą w strukturze organizacyjnej oddziału była zmiana podporządkowania Grupy Zamiejscowej w Legnicy z PSG Jelenia Góra pod PSG w Lubaniu. Aktualnie w skład Sudeckiego Oddziału SG wchodzi cztery placówki SG ochraniające

wewnętrzna granicę są to PSG w: Kłodzku, Wałbrzychu, Jeleniej Górze i Lubaniu oraz jedna placówka ochraniająca zewnętrzną granicę państwa – PSG we Wrocławiu – Strachowicach.

Sztandar Sudeckiego Oddziału SG w Kłodzku

Zasadniczym motywem sztandaru jest czerwony krzyż kawalerski w centrum którego znalazł się srebrny orzeł ze złotą koroną i złotymi szponami, otoczony wieńcem laurowym. Cztery pola pomiędzy ramionami krzyża mają w swych rogach wieńce laurowe wewnątrz, których umieszczone zostały inicjały Oddziału: SOSG. Na stronie rewersowej płata sztandaru w jego centrum w złotym wieńcu laurowym umieszczona została dewiza „HONOR I OJCZYZNA”. W dolnej części płata wyhaftowana została pełna nazwa Oddziału wraz z imieniem. W górnym rogu znalazł się herb miasta. W 1992 roku Minister Spraw Wewnętrznych Decyzją z dnia 12.05.1992 roku zezwolił Sudeckiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Kłodzku na ustanowienie i używanie sztandaru. Jednocześnie wyraził zgodę na nadanie Sudeckiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Kłodzku – imienia Ziemi Kłodzkiej. Społeczny Komitet Fundacji Sztandaru dla Sudeckiego Oddziału Straży Granicznej rozpoczął zbiórkę publiczną, z której dochód w całości wykorzystano na wykonanie sztandaru i przygotowanie uroczystości jego wręczenia w dniu 19 września 1992 roku. (Osiem lat później, 18 kwietnia 2000 roku, uformował się Komitet Honorowy Odsłonięcia Tablicy Pamiątkowej Poświęconej Żołnierzom Polskich Formacji Granicznych Poległym za Ojczyznę. Zwieńczeniem prac Komitetu było odsłonięcie Tablicy Pamiątkowej na ścianie Ratusza w Kłodzku w dniu 23 września 2000 roku).

Komendanci Sudeckiego Oddziału SG

- płk Henryk Czajkowski – 16 maja 1991 – 31 października 1992
- p.o. ppłk Roman Makowski – 1 listopada 1992 – 31 sierpnia 1993
- płk Jerzy Stec – 1 września 1993 – 15 kwietnia 1997
- płk Andrzej Machlowski – 16 kwietnia 1997 – 4 lipca 1999
- mjr Przemysław S. Kuźmiński – 5 lipca 1999 – 16 września 2001
- kpt. Roman Łubiński – 17 września 2001 – 31 stycznia 2002
- p.o. płk SG Krzysztof Kędra – 1 lutego 2002 – 11 kwietnia 2002
- płk SG Józef Ostapowicz – 12 kwietnia 2002 – 19 stycznia 2006
- płk SG Piotr Drużdż – 20 stycznia 2006 – 21 maja 2010

- ptk SG Grzegorz Budny – 22 maja 2010 – nadal (stan na dzień 01.03.2011 r.)

Opracowała: **Grażyna Szczepańska**